

PRIORITĂȚILE STRATEGICE PRIVIND DEZVOLTAREA MICULUI BUSINESS ÎN REPUBLICA MOLDOVA

STRATEGIC PRIORITIES REGARDING THE DEVELOPMENT OF THE SMALL BUSINESS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

CZU: 334.72.012.64(478)

Tatiana TOFAN,
doctor în economie, conferențiar universitar,
șef Catedră economie și management public,
Academia de Administrare Publică

Sergiu COJOCARU,
master în științe economice

SUMMARY

The Republic of Moldova aims to improve the business environment, so that by 2020 the risks and costs associated with each stage of the business life cycle are lower than in the countries of the region, governed by the principle of free competition.

Impact of improving the business environment will be expressed by increasing investment, increasing exports, increasing the number of reliable enterprises motivated to implement innovations, capable of creating attractive jobs, ensuring high productivity and competitive export-oriented production, sustained by the advancement of the Republic of Moldova in international Doing Business rankings, the Global Competitiveness Index, the Economic Freedom Index and the Logistics Performance Index, surpassing the average level in the region.

Keywords: *small business, development priorities, sustainable development, business environment quality of business environment.*

REZUMAT

Republica Moldova își propune să îmbunătățească mediul de afaceri, astfel încât până în anul 2020 riscurile și costurile asociate fiecărei etape a ciclului de viață al afacerii să fie mai mici decât în țările din regiune, acesta fiind guvernat de principiul liberei concurențe.

Impactul îmbunătățirii mediului de afaceri va fi exprimat în sporirea investițiilor, creșterea exporturilor, majorarea numărului de întreprinderi fiabile motivate să implementeze inovații, capabile să creeze locuri de muncă atractive, să asigure productivitate înaltă și producție competitivă orientată spre export, efect susținut prin avansarea Republicii Moldova în clasamentele internaționale Doing Business, Indicele competitivității globale, Indicele libertății economice și Indicele de performanță logistică, depășind nivelul mediu din regiune.

Cuvinte-cheie: *micul business, priorități de dezvoltare, dezvoltare durabilă, calitatea mediului de afaceri, calitatea mediului de afaceri.*

Creșterea economică și tendința de reducere a sărăciei sunt strâns corelate în Republica Moldova cu fluxul de remitențe și consumul generat al acestora. Câștigurile din munca moldovenilor aflați peste hotarele țării au alimentat venitul disponibil al gospodăriilor casnice, conducând la majorarea cererii agregate de consum. Constrânsă de capacitățile de producție autohtone limitate, această cerere a fost satisfăcută, în mare măsură, de importurile de bunuri și servicii. Bugetul Public Național a beneficiat de pe urma acestei situații, însă balanța comercială a evoluat în direcția unui deficit comercial alarmant.

Creșterea economică bazată pe consum și pe remitențe expune economia țării la o serie de vulnerabilități, însă există un pericol și mai mare asociat acestui model de creștere economică – faptul că volumul remitențelor, la un moment dat, va începe să scadă. Actualmente, migrația scindează familiile cetățenilor din Republica Moldova. Acest lucru este, în sine, destul de grav, însă urmărind evoluția migrației în țările care s-au confruntat cu acest fenomen, anticipăm că familiile moldovenilor se vor reîntregi. Din păcate, dacă nu se va acționa ferm în vederea creării unor condiții adecvate de muncă și de trai în Republica Moldova, reîntregirea familiilor de imigranți se va produce în afara hotarelor țării, moment care va declanșa declinul remitențelor.

O analiză diagnostică a constrângerilor pentru dezvoltarea economică scoate în evidență problemele critice, altfel spus, domeniile în care Republica Moldova este cel mai puternic devansată de țările comparabile. Această abordare a fost aplicată cu succes într-o serie de state precum Brazilia, Egipt, Bolivia și Mongolia. În esență, atâta timp cât problemele critice rămân a fi nerezolvate, potențialul investițional al economiei naționale nu poate fi realizat

pe deplin. Or, pentru schimbarea paradigmei de dezvoltare a țării, este necesar să fie înlăturate, în mod prioritar, barierele care împiedică activitatea investițională.

Pe această cale au fost identificate *patru probleme critice: educația, drumurile, accesul la finanțe și mediul de afaceri*. Ca urmare a procesului consultativ, Guvernul a stabilit problemele majore, a căror soluționare ar contribui semnificativ la asigurarea creșterii economice și la reducerea sărăciei. Astfel, existența unui sistem judiciar ineficient pune în pericol dezvoltarea tuturor domeniilor, afectând grav atât mediul de afaceri din țară, cât și procesul investițional. Alte două priorități, a căror soluționare este posibilă în orizontul de timp oferit pentru implementarea prezentei Strategii și care au impact direct asupra populației sărace, sunt: consumul de resurse energetice și sistemul de pensii. Sănătatea a fost identificată ca una dintre problemele critice care conduce la reducerea forței de muncă și a productivității muncii, iar soluționarea acesteia este posibilă prin includerea aspectelor de sănătate în toate prioritățile de dezvoltare pe termen lung. Sub aspectul obiectivelor strategice pe termen lung, *Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2020”* este focalizată pe următoarele priorități de dezvoltare: [4]

- racordarea sistemului educațional la cerințele pieței forței de muncă, în scopul sporirii productivității forței de muncă și majorării ratei de ocupare în economie;

- sporirea investițiilor publice în infrastructura de drumuri naționale și locale, în scopul diminuării cheltuielilor de transport și sporirii vitezei de acces;

- diminuarea costurilor finanțării prin intensificarea concurenței în sectorul financiar și dezvoltarea instrumentelor de management al riscurilor;

- ameliorarea climatului de afaceri, promovarea politicii concurențiale, optimiza-

rea cadrului de reglementare și aplicarea tehnologiilor informaționale în serviciile publice destinate mediului de afaceri și cetățenilor;

- diminuarea consumului de energie prin sporirea eficienței energetice și utilizarea surselor regenerabile de energie;

- asigurarea sustenabilității financiare a sistemului de pensii pentru garantarea unei rate adecvate de înlocuire a salariilor;

- sporirea calității și eficienței actului de justiție și de combatere a corupției în vederea asigurării accesului echitabil la bunurile publice pentru toți cetățenii;

- creșterea competitivității produselor agroalimentare și dezvoltarea rurală durabilă.

Optica Strategiei este de a produce un impact economico-social pe fiecare dintre dimensiunile nominalizate. Efectul cumulat al soluționării problemelor vizate constă în eliminarea barierelor critice care împiedică valorificarea optimă a resurselor. Această abordare face posibilă prioritizarea domeniilor de intervenție ale statului și supunerea acestora unui obiectiv bine definit al Strategiei: asigurarea dezvoltării economice calitative și, implicit, reducerea sărăciei.

Republica Moldova va întreprinde toate eforturile necesare pentru asigurarea tranziției spre o dezvoltare economică verde, care promovează principiile dezvoltării durabile și contribuie la reducerea sărăciei, inclusiv prin asigurarea unei guvernări mai bune în domeniul dezvoltării durabile, prin integrarea și fortificarea aspectelor protecției mediului în toate domeniile de dezvoltare social-economică a țării.

Un factor determinant pentru realizarea cu succes a priorităților identificate și atingerea obiectivului principal îl constituie existența unor instituții eficiente și moderne ale statului. Accelerarea reformelor instituționale și consolidarea ca-

pacităților autorităților publice vor viza fiecare prioritate identificată. Sporirea calității serviciilor publice prin modernizare, creșterea transparenței și accesibilității acestora sunt inerente procesului de implementare a Strategiei.

O economie de piață eficientă este caracterizată de capacitatea de a promova inovația în baza unei concurențe loiale pentru resurse și clienți. În cele din urmă, câștigători sunt consumatorii, care beneficiază de bunurile și serviciile achiziționate la un preț rezonabil și de o calitate adecvată prețului. *Un mediu de afaceri favorabil este propice atragerii investițiilor străine și creării întreprinderilor noi.*

Impactul îmbunătățirii mediului de afaceri va fi exprimat în sporirea investițiilor, creșterea exporturilor, majorarea numărului de întreprinderi fiabile motivate să implementeze inovații, capabile să creeze locuri de muncă atractive, să asigure productivitate înaltă și producție competitivă orientată spre export, efect susținut prin avansarea Republicii Moldova în clasamentele internaționale Doing Business, Indicele competitivității globale, Indicele libertății economice și Indicele de performanță logistică, depășind nivelul mediu din regiune.

Optimizarea procedurilor și a perioadei de timp necesare unui agent economic pentru lansarea, desfășurarea și lichidarea afacerii prin aplicarea unor abordări inovatoare în reglementarea afacerilor, cum ar fi digitalizarea procesului de prestare a serviciilor publice, precum și schimbarea accentului de pe inspecții pe consiliere, inspecțiile fiind realizate în baza principiului riscului perceput, va ameliora semnificativ mediul de afaceri, diminuând, totodată, costurile administrative inutile și, implicit, va asigura dezvoltarea economică. Pe lângă stimularea directă a afacerilor, a investițiilor și a comerțului exterior, procesul de optimiza-

re, prin abordarea inovativă în prestarea serviciilor publice, va crea o bază și un imbold semnificativ pentru inovații și pentru noi locuri de muncă în sectorul privat.

Soluțiile de reformare a sistemului de reglementare vor fi eficiente și durabile dacă vor fi susținute de mecanisme de impunere și de implementare. În acest sens, se va lucra asupra implicării mai active a sectorului privat în inițierea, elaborarea și revizuirea reglementărilor. Alți participanți importanți la acest proces sunt judecătorii, care vor trebui să răspundă prompt și corect la sesizările cetățenilor și ale întreprinzătorilor privind încălcarea drepturilor acestora de către instituțiile publice, în special în ceea ce privește eliberarea în termenul stabilit a actelor permissive, asigurarea unui sistem transparent de depunere a plângerilor față de toate instituțiile implicate în reglementarea afacerilor și a comerțului exterior, neimplicarea instituțiilor publice în activitatea de întreprinzător, în cazul în care nu există motive evidente, și recuperarea prejudiciilor aduse de acestea în termen scurt.

Concurența este un factor vital pentru dinamizarea economiei naționale, pentru îmbunătățirea mediului de afaceri și sporirea atractivității acestuia atât pentru lansarea noilor afaceri cât și pentru dezvoltarea lor. În vederea asigurării unei concurențe eficiente și loiale, Republica Moldova își propune elaborarea și implementarea unui program național în domeniul concurenței și al ajutorului de stat prin preluarea celor mai bune practici europene la prevenirea, reprimarea și limitarea activităților anticoncurențiale ale agenților economici și ale autorităților administrației publice.

Crearea întreprinderilor noi va fi încurajată și prin propagarea istoriilor de succes în domeniul antreprenoriatului, prin sprijinul spiritului întreprinzător, în

special, în rândul femeilor, acestea constituind actualmente doar 27,5% [4] din numărul întreprinzătorilor. Mecanismele existente, prin care întreprinderile mici și mijlocii beneficiază de instruire, precum și de suport financiar și logistic vor fi extinse și diversificate.

Adițional, eforturile vor fi concentrate pe dezvoltarea capacității infrastructurii calității, menite să faciliteze exporturile și să încurajeze implementarea tehnologiilor avansate la întreprinderile autohtone, inclusiv în agricultură, astfel încât să fie asigurată securitatea consumului. De asemenea, implementarea reformelor în domeniul reglementării și administrării în sănătate pot ameliora optimal productivitatea și eficiența în Republica Moldova.

Activitatea economică a întreprinderilor are un impact direct asupra mediului. Concomitent, reglementările rigide care vizează protecția mediului impun anumite costuri de conformitate pentru derularea afacerilor. Deși din punctul de vedere al dezvoltării durabile astfel de costuri sunt justificate, există riscul ca mediul de afaceri să le perceapă drept excesive. În acest sens, reglementările noi vor avea în vizor evaluarea impactului asupra mediului, urmărind ca povara administrativă să fie distribuită în mod echitabil asupra agenților economici, fără a distorsiona mecanismele pieței și fără a crea premise pentru concurența neloială.

În sens larg, calitatea mediului de afaceri afectează activitatea investițională și dezvoltarea economică prin costuri administrative și de conformare și prin riscuri asociate cu opacitatea reglementărilor și aplicarea discreționară a sancțiunilor. Promovarea unei reglementări inteligente și a unei abordări orizontale, cu instituirea unor standarde interoperabile în domeniu, va crea condiții pentru valorificarea tuturor oportunităților de dezvoltare a afacerilor.

Tabelul 1. Obiectivele strategice ale viziunii „Business: cu reguli clare de joc” din SND „Moldova 2020”.

Indicatori de monitorizare	2015	2020
Lansarea afacerii		
Durata inițierii afacerii, ore	24	1
Reducerea costului pentru inițierea unei afaceri	cu 50%	cu 80%
Autorizarea în construcții		
Durata obținerii autorizațiilor de construcție, zile	180	100
Reducerea costului obținerii autorizațiilor de construcție	cu 20%	cu 40%
Plata impozitelor		
Reducerea numărului de plăți la achitarea impozitelor, taxelor și contribuțiilor	până la 35	până la 25
Timpul aferent achitării impozitelor, ore	215	190
Comerțul transfrontalier		
Reducerea numărului de documente necesare pentru operațiunile de export/import	până la 5	până la 4
Reducerea timpului pentru perfectarea documentelor aferente operațiilor de export/import, zile	până la 25	până la 10
Reducerea costurilor operațiilor de export/import (pe container)	cu 5%	cu 10%
Performanța Serviciilor Logistice (LPI) (activitatea vamală)	2,33	2,55
Performanța Serviciilor Logistice (LPI) (competența logistică)	2,30	2,50
Lichidarea afacerii		
Sporirea ratei de recuperare a investiției	cu 50%	cu 100%
Durata lichidării afacerii, ani	2	1,5
Reducerea numărului de inspecții de stat	cu 20%	cu 40%
Reducerea numărului de rapoarte obligatorii	cu 10%	cu 20%
Reducerea numărului de acte permise	cu 20%	cu 40%
Reducerea costului pentru obținerea actelor permise	cu 20%	cu 40%
Digitalizarea serviciilor publice prestate mediului de afaceri (număr de servicii)	20	toate

Sursa: elaborată de autori în baza Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova 2020”. [2]

Eliminarea constrângerilor de reglementare și a costurilor neargumentate ar crea premise pentru o dezvoltare economică mai dinamică, inteligentă și durabilă, încurajând investițiile în sectoarele productive ale economiei naționale, crearea produselor noi și accesul mai larg pe

piețele de desfacere străine.

Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020 oferă cadrul de politici pe termen lung și mediu privind dezvoltarea întreprinderilor micro-, mici și mijlocii (în continuare – IMM-uri) din Republica Mol-

dova în contextul trecerii de la modelul de dezvoltare economică bazat pe consum la o nouă paradigmă orientată spre exporturi, investiții și inovații, a dezeratului politic de integrare europeană și a tendințelor economice mondiale.

Viziunea strategică: IMM-urile din Republica Moldova – factor al creșterii economice durabile și competitivității naționale. Implementarea cu succes a prezentei Strategii va contribui la: [3]

a) creșterea numărului mediu de IMM-uri la 1000 locuitori până la 25 de IMM-uri până în 2020;

b) creșterea numărului de angajați în cadrul IMM-urilor până la 65% până în 2020;

c) atingerea unei ponderi de 38% a IMM-urilor în PIB până în 2020;

d) asigurarea unei concurențe eficiente prin consolidarea competitivității și facilitarea creșterii și inovării IMM-urilor sustenabile.

Misiunea strategică. Crearea unui mediu de afaceri favorabil, promovarea culturii antreprenoriale în vederea susținerii IMM-urilor și asigurării coeziunii sociale. Pentru realizarea misiunii va fi necesară: [3]

a) coordonarea proceselor cu politicile existente pentru IMM-uri elaborate de către Uniunea Europeană;

b) îmbunătățirea condițiilor de desfășurare a afacerii;

c) îmbunătățirea calității produselor IMM-urilor;

d) sporirea accesului IMM-urilor la achiziții publice și sporirea capacității de a opera în calitate de subcontractanți;

e) sporirea implementării programelor de instruire antreprenorială;

f) consolidarea rolului IMM ca entități în crearea unor noi locuri de muncă, acestea contribuind la apariția diferențelor în dezvoltarea economică a regiunilor.

În lumina celor expuse, în vederea realizării viziunii și misiunii, prin implementarea prezentei Strategii, Guvernul își propune realizarea următoarelor direcții prioritare pentru perioada 2012-2020: [3]

- ajustarea cadrului normativ de reglementare la necesitățile dezvoltării IMM-urilor;

- îmbunătățirea accesului IMM-urilor la finanțare;

- dezvoltarea capitalului uman prin promovarea competențelor și culturii antreprenoriale;

- sporirea competitivității IMM-urilor și încurajarea spiritului inovator;

- facilitarea dezvoltării IMM-urilor în regiuni;

- dezvoltarea parteneriatelor în afaceri.

Fiecare dintre direcțiile prioritare va încorpora obiectivele sale specifice, prin care, în sensul prezentei Strategii, se vor subînțelege rezultatele specifice prognozabile și măsurabile, realizate prin intermediul programelor de dezvoltare, proiectelor și acțiunilor incluse în Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei. Fiecare plan de acțiuni va avea o perioadă de implementare de 3 ani.

În concluzie, se poate menționa că Republica Moldova își propune să îmbunătățească mediul de afaceri, astfel încât până în anul 2020 riscurile și costurile asociate fiecărei etape a ciclului de viață al afacerii să fie mai mici decât în țările din regiune, acesta fiind guvernat de principiul liberei concurențe.

BIBLIOGRAFIE

1. Legea Republicii Moldova nr. 166 din 11.07.2012 pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2020”. Publicată la 30.11.2012 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 245-247, art. 791.
2. Legea privind aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare a IMM pe anii 2012-2020, nr. 295-XVI din 21.12.2011 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 18-20/57 din 29.01.2012.
3. Tăgăduan D., Gestiunea financiară a întreprinderii, Universitatea „Aurel Vlaicu”, Facultatea de Științe Economice, Editura UAV, Arad, 2006, 197 p.
4. Tornea I., Finanțarea IMM-urilor în Republica Moldova, Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”. Chișinău: IDIS „Viitorul”, nr.1, 2011, p. 44.

Prezentat: 4 iulie 2018.

E-mail: tatianatofan@yahoo.com